

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 56/2021-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 21 Co 14/2019-473 z 30. marca 2020 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

3. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 3. júna 2020 domáha vyslovenia porušenia čl. 2 ods. 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva vlastníť a užívať majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

4. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľovi ako úspešnejšej strane sporu bol rozhodnutím súdu prvej inštancie priznaný nárok na náhradu trov konania.

5. Žalovaný napadol toto rozhodnutie odvolaním, v ktorom poukázal na stratu svojej procesnej subjektivity (výmaz z obchodného registra) a žiadal konanie z tohto dôvodu zastaviť.

6. Krajský súd napadnutým uznesením zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie a aplikujúc § 257 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) stranám nárok na náhradu trov konania nepriznal. Dôvod osobitného zreteľa videl v zániku právnickej osoby bez právneho nástupcu. Podľa jeho názoru ide o takú výnimočnú situáciu, na základe ktorej nie je možné priznať sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania, pretože túto povinnosť by nebolo komu uložiť a ani ju potenciálne vymôcť.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namieta, že súdny spor, v ktorom bolo vydané napadnuté uznesenie, trvá ku dňu podania ústavnej sťažnosti viac ako 10 rokov, pričom o trovách konania rozhodli všeobecné súdy až s odstupom troch rokov od právoplatnosti meritórneho rozhodnutia. Krajský súd podľa názoru sťažovateľa pochybil nielen tým, že o trovách konania rozhodol oneskorene, ale aj tým, že na vec svojvoľne aplikoval § 257 CSP. V tejto súvislosti tvrdí, že napadnuté uznesenie je nezákonne odôvodnené, formulácia jeho výroku je nesprávna, a napokon namieta i to, že mu nebol daný priestor na to, aby sa k prípadnej aplikácii tohto ustanovenia vyjadril.

8. Na základe uvedenej argumentácie sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a následne nálezom vyslovil porušenie jeho práv napadnutým uznesením krajského súdu, toto rozhodnutie zrušil, vec mu vrátil na ďalšie konanie a priznal mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 30 000 eur.

9. Zároveň sťažovateľ žiada o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a o vydanie dočasného opatrenia.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu čl. 48 ods. 2 ústavy:

10. Porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov vidí sťažovateľ v neprimeranej dĺžke vedenia súdneho sporu, ako aj v zdĺhavom rozhodovaní všeobecných súdov o trovách konania (viac ako 3 roky).

11. Z obsahu zapožičaného spisu okresného súdu nesporne vyplynulo, že rozhodnutie vo veci samej nadobudlo právoplatnosť 1. decembra 2014. O nároku na náhradu trov konania rozhodol okresný súd uznesením č. k. 1 C 170/2009-451 z 28. januára 2019, teda po viac ako 4 rokoch. Medzitým došlo k zániku žalovanej obchodnej spoločnosti a k jej výmazu *ex offio* z obchodného registra (12. júl 2016). Z uvedeného dôvodu zmenil krajský súd rozhodnutie súdu prvej inštancie a napadnutým uznesením nepriznal stranám sporu nárok na náhradu trov konania. Rozhodnutie o trovách konania nadobudlo právoplatnosť 13. mája 2020.

12. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že podstatou, účelom a cieľom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty. Ústavný súd preto poskytuje ochranu tomuto základnému právu len vtedy, ak bola na ústavnom

súde uplatnená v čase, keď namietané porušenie tohto práva ešte mohlo trvať (napr. I. ÚS 22/01, I. ÚS 77/02, I. ÚS 116/02). Ak v čase doručenia ústavnej sťažnosti ústavnému súdu už nemôže dochádzať k namietanému porušovaniu označeného práva, ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietne ako zjavne neopodstatnenú, pretože konanie o takejto ústavnej sťažnosti pred ústavným súdom už nie je spôsobilé naplniť účel ochrany, ktorý ústavný súd poskytuje vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (m. m. I. ÚS 6/03 a rozhodnutím aj Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Miroslav Mazurek proti Slovenskej republike, rozhodnutie o sťažnosti č. 16970/05 z 3. 3. 2009).

13. V čase doručenia ústavnej sťažnosti bolo v merite veci, ako aj o trovách konania právoplatne rozhodnuté, a teda k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom krajského súdu (ale ani okresného súdu, pozn.) nemôže reálne dochádzať. Preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

14. Ústavný súd uznáva, že okresný súd pochybil, ak po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej nerozhodol včas o trovách konania, avšak súčasne dodáva, že sťažovateľ (ktorý je podľa evidencie ústavného súdu aktívny v uplatňovaní a bránení svojich práv) sa mohol ochrany svojho práva na prerokovanie uvedenej veci bez zbytočných prieťahov domáhať už oveľa skôr. Z obsahu súdneho spisu však nevyplýva, že by sťažovateľ urgoval vydanie rozhodnutia o trovách konania, alebo že by namietal prieťahy v tejto veci sťažnosťou podanou predsedovi okresného súdu. Nepostupoval teda v súlade so zásadou „*vigilantibus iura scripta sunt*“ (t. j. „práva patria len bdelym, teda tým, ktorí sa aktívne zaujímajú o ochranu a výkon svojich práv), ktorá vyžaduje, aby aj strana sporu sledovala svoje subjektívne práva a robila také kroky, v dôsledku ktorých by nedochádzalo k ich ohrozovaniu a poškodzovaniu.

15. Okrem toho neušlo pozornosti ústavného súdu, že sťažovateľ proti uzneseniu krajského súdu podal aj dovolanie, avšak bez právneho zastúpenia.

III.2. K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 1 dodatkového protokolu, čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

16. Podstatou ústavnej sťažnosti v tejto časti je námietka sťažovateľa o porušení označených práv napadnutým uznesením, ktorým krajský súd rozhodol o trovách konania, aplikujúc § 257 CSP.

17. Sťažnostné námietky smerujú proti rozhodnutiu všeobecného súdu o nároku na náhradu trov konania. V nadväznosti na to považuje ústavný súd za žiaduce poukázať v prvom rade na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnej súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva, takže ústavný súd rozhodnutia o trovách konania meritórne preskúmava iba celkom výnimočne, a to v prípadoch, ak samotné rozhodnutie všeobecného súdu je takým excesom z požiadaviek kladených na spravodlivý proces alebo ide o také extrémne vybočenie z princípu spravodlivosti, že je spôsobilé zasiahnuť do ústavnoprávnej roviny, a teda i do práv účastníka konania, ktorý podal ústavnú sťažnosť. Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len

v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

18. O takú situáciu vo veci sťažovateľa nešlo.

19. Ustanovenie § 257 CSP predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok (§ 255 CSP) aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie (§ 256 ods. 1 CSP). Dôvody hodné osobitného zreteľa a výnimočné okolnosti zákon neuvádza ani exemplifikatívne. Výklad týchto podmienok ponecháva na súdnej praxi. To však neznamená, že tým vytvára priestor na celkom voľnú úvahu súdu. Dané ustanovenie nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnúť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania, ale tak, že sa skúma, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnúť. Existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa musí súd vo svojom rozhodnutí riadne a presvedčivo odôvodniť, pretože v opačnom prípade by mohlo ísť o postup, ktorý by mohol mať znaky svojvôle.

20. Je nesporné, že sťažovateľ bol v konaní vo veci samej procesne úspešnejší, čo viedlo súd prvej inštancie k aplikácii § 255 ods. 1 CSP. Dané ustanovenie by sa na prípad sťažovateľa skutočne vzťahovalo, nebyť objektívnej právnej skutočnosti spočívajúcej v strate procesnej subjektivity žalovaného. Práve táto okolnosť viedla krajský súd k zmene rozhodnutia o trovách konania a k aplikácii § 257 CSP, ktorú považuje ústavný súd vzhľadom na špecifickú procesnú situáciu za ústavne udržateľnú. Použitie daného ustanovenia nie je popretím úspechu sťažovateľa v spore, ale reálnym dôsledkom následného vývoja veci. Aj keby krajský súd potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vecne správne, sťažovateľ by si svoj právoplatne priznaný nárok na náhradu trov konania nemal od koho vymôcť, jeho exekučný titul by bol materiálne nevykonateľný. Reálny účinok takého rozhodnutia by bol teda rovnaký.

21. Sťažovateľ ďalej namieta, že nemal možnosť vyjadriť sa k aplikácii § 257 CSP na jeho prípad. Z obsahu spisu vyplýva, že krajský súd zaslal sťažovateľovi odvolanie žalovaného (podané bývalým správcom konkurznej podstaty), avšak explicitne ho nevyzval na vyjadrenie sa k zamýšľanému použitiu § 257 CSP. Sťažovateľ na odvolanie žalovaného nereagoval. Hoci je nesporné, že je povinnosťou súdu vytvoriť stranám sporu procesný priestor na reakciu k prípadnému použitiu tohto ustanovenia (I. ÚS 153/2018), samotná skutočnosť, že tak krajský súd v danej veci neurobil, nezakladá podľa názoru ústavného súdu v okolnostiach daného prípadu dôvod na vyslovenie porušenia práva na súdnu ochranu. Ani prípadné vyjadrenie sťažovateľa k použitiu daného ustanovenia by na strate procesnej subjektivity žalovaného nič nezmenilo, a teda by nebolo spôsobilé zvrátiť ani konečné rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania.

22. Výhrady sťažovateľa k formulácii výroku napadnutého uznesenia, podľa ktorého „*stranám sporu sa náhrada trov konania nepriznáva*“, nemajú opodstatnenie. Takého znenie výroku má oporu v Civilnom sporovom poriadku, zodpovedá zaužívanej súdnej praxi i právnej teórii (Števček, M.; Ficová, S.; Baricová, J.; Mesiarkinová, S.; Bajánková, J.; Tomašovič, M.; a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 940 – 943.).

23. Ústavný súd v súvislosti s námietkami sťažovateľa pripomína, že ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) nie je mimoriadnou opravnou inštanciou a nemôže nahrádzať

právomoc všeobecných súdov a že jeho úlohou nie je nanovo vyhodnocovať skutkové a právne okolnosti prípadu a nahradiť závery všeobecných súdov svojím vlastným názorom, ale presvedčiť sa, že závery všeobecných súdov nie sú prejavom svojvôle, ktorá by mohla mať za následok porušenie práv sťažovateľov. Ako už bolo uvedené, v okolnostiach tohto prípadu nemožno závery krajského súdu vyhodnotiť ako svojvoľné, keďže boli reakciou na špecifickú procesnú situáciu, ktorá v spore sťažovateľa nastala.

24. Sumarizujúc uvedené, ústavný súd aj v tejto časti odmietol ústavnú sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

III.3. K namietanému porušeniu čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy:

25. K námietke sťažovateľa o porušení čl. 2 ods. 2 ústavy ústavný súd uvádza, že v tomto článku sú upravené základné garancie, resp. princípy fungovania štátu, nie základné práva a slobody. Pokiaľ ide o zásady uvedené v čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, tie stabilizovaná judikatúra ústavného súdu kvalifikuje ako všeobecné kritériá ochrany základných práv a slobôd, ktoré treba vykladať a chápať ako ústavnú direktívu adresovanú predovšetkým orgánom pôsobiacim v normotvornej činnosti všetkých stupňov a ktoré nemôžu plniť poslanie priamo aplikovateľných ustanovení v individuálnych záležitostiach. Ich aplikácia je možná iba v spojení s ochranou konkrétnych práv a slobôd uvedených v ústave, ktorá však v prerokúvanom prípade absentuje, čo zároveň odôvodňuje záver o nemožnosti porušenia označených ustanovení ústavy napadnutým uznesením krajského súdu.

26. Preto ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

IV.

K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom:

27. Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom je potrebné poznamenať, že ústavný súd môže v zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ustanoviť navrhovateľovi právneho zástupcu (t. j. advokáta), ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (m. m. III. ÚS 265/2014).

28. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že v danej veci nie je daná jeho právomoc, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, uvedený záver zároveň znamená, že v danej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti.

29. S prihliadnutím na výsledok posúdenia ústavnej sťažnosti, ktorú ústavný súd v celom rozsahu odmieta (ako to vyplýva z časti III odôvodnenia tohto uznesenia), je evidentné, že ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, teda v danom prípade nebola splnená jedna z troch podmienok na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z tohto dôvodu ústavný súd tejto žiadosti sťažovateľa nevyhovel (bod 2 výroku uznesenia).

30. V závere ústavný súd dodáva, že vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sťažovateľa v celom rozsahu bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími v nej obsiahnutými návrhmi.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. februára 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu